

DIJALOG S POVODOM

Ivana Cvijović Javorina

**„OD OVIH JE NJEMAČKI JEZIK ZA NAS
BEZ DVOJBE NAJVAŽNIJI...“**

„... objavljivanjem ove studije Ivane Cvijović Javorina započinje ostvarivanje najavljenih inicijativa našeg doktorskog studija, što ne pridonosi samo njegovoj javnoj prepoznatljivosti kao škole u najboljem značenju tog pojma, nego i autorice kao đaka te škole. Studiju objavljujemo obogaćenu njemačkom inačicom nastaloj po narudžbi fakultetskog časopisa *Zagreber Germanistische Beiträge* u povodu 120. obljetnice utemeljenja Odsjeka za germanistiku.“

prof. dr. sc. Mario Strecha
(iz Predgovora)

„Da bi istraživač-pojedinac bio uspješan povjesničar znanosti, prije svega mora biti realan u procjeni što u određenoj fazi svog rada može, a što ne može učiniti te koja su istraživanja pretpostavka kojim drugim istraživanjima. Da bi bio uspješan, mora se posvetiti neizvjesnostima istraživanja u arhivima i knjižnicama sa sviješću da se nerijetko jedino mozaičkom analitičkom de(re)-konstrukcijom mnoštva pojedinačnih, obično prividno nepovezanih obavijesti, može i mora kretati prema održivim i provjerljivim činjenicama odnosno interpretacijama. Sve su ove pretpostavke implicitno sadržane u samom radu Ivane Cvijović Javorina.“

prof. dr. sc. Drago Roksandić
(iz Uredničkog pogovora)

Ivana Cvijović Javorina

Nikolina i Filip Šimetin Šegvić

DIJALOG S POVODOM 9

**„Od ovih je njemački jezik za nas bez dvojbe
najvažniji...“**

**Prilozi za povijest nastave njemačkog jezika i studija
germanistike na Mudroslovnom fakultetu u Zagrebu
1876. – 1904.**

DIJALOG S POVODOM

sv. 9

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Centar za komparativnohistorijske i interkulturalne studije

Poslijediplomski doktorski studij
*Moderna i suvremena hrvatska povijest
u europskom i svjetskom kontekstu*

FF press

Za nakladnika

prof. dr. sc. Vlatko Previšić

*Voditelj Centra za komparativnohistorijske i interkulturalne studije i
urednik biblioteke Dijalog s povodom*

prof. dr. sc. Drago Roksandić

*Voditelj poslijediplomskog doktorskog studija
Moderna i suvremena hrvatska povijest u europskom i svjetskom kontekstu*

prof. dr. sc. Mario Strecha

Recenzenti

prof. dr. sc. Ivo Banac

prof. dr. sc. Božena Vranješ-Šoljan

Fotografija na naslovnici

Bela Čikoš Sesija i Slava Raškaj, Kraljevsko sveučilište Franje Josipa I., akvarel, 1899.
(Hrvatski školski muzej, Mp 2506)

Copyright © 2016., FF press, Zagreb

ISBN 978-953-175-586-3

Ivana Cvijović Javorina

„OD OVIH JE NJEMAČKI JEZIK ZA NAS BEZ DVOJBE NAJVAŽNIJI...“

Prilozi za povijest nastave njemačkog jezika i studija
germanistike na Mudroslovnom fakultetu u Zagrebu
1876. – 1904.

FF press

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Zagreb, 2016.

*U povodu 120. obljetnice utemeljenja Odsjeka za germanistiku
Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu*

Sadržaj

Predgovor (<i>prof. dr. sc. Mario Strecha</i>)	7
Uvodne napomene.....	11
Njemački jezik i jezična politika u Banskoj Hrvatskoj u drugoj polovici 19. stoljeća.....	15
Julije Šajatović: prvi učitelj njemačkog jezika na Mudroslovnom fakultetu.....	19
Franjo Maixner: prvi prijedlog o utemeljenju Katedre za njemački jezik i literaturu.....	27
Ivan Quiquerez: nesuđeni otac hrvatske germanistike.....	32
<i>Slikovni prilozi I</i>	43
Stjepan Tropsch: pravi čovjek u pravo vrijeme na pravom mjestu	45
Josip Florschütz: od Tropscheva kritičara do profesora indoeuropske komparativne filologije u Zagrebu i lektora njemačkog jezika	54
Seminar za njemačku filologiju.....	61
U čemu je „tajna“ Tropscheva uspjeha?.....	65
<i>Slikovni prilozi II</i>	74
Deutschunterricht und Germanistikstudium an der Philosophischen Fakultät in Zagreb 1876–1904	75
<i>Prilozi</i>	
Prilog I. Zakonski članak sabora kraljevina Dalmacije, Hrvatske i Slavonije od 5. siječnja 1874., ob ustrojstvu sveučilišta Franje Josipa I. u Zagrebu	111
Prilog II. Prijedlog Franje Maixnera o utemeljenju Katedre za njemački jezik i literaturu	114

Prilog III. Prijedlog Ivana Quiquereza o utemeljenju Katedre za njemački jezik i literaturu.....	118
Prilog IV. Obavijest o imenovanju Ivana Quiquereza izvanrednim javnim profesorom njemačkog jezika i literature.....	121
Prilog V. Obavijest o imenovanju Stjepana Tropscha suplentom na Mudroslovnom fakultetu	123
Prilog VI. Obavijest o imenovanju Stjepana Tropscha javnim izvanrednim profesorom za njemački jezik i literaturu	124
Prilog VII. Obavijest o imenovanju Stjepana Tropscha javnim redovitim profesorom za njemački jezik i književnost	126
Prilog VIII. Prijedlog Stjepana Tropscha o utemeljenju Seminara za njemačku filologiju.....	128
Prilog IX. Privremeni statut Seminara za njemačku filologiju.....	130
Prilog X. Obavijest Dekanata Mudroslovnog fakulteta Akademičkom senatu o osnutku Seminara za njemačku filologiju.....	134
Prilog XI. Prijedlog profesora Đure Šurmina i Hinka Hranilovića o ponovnom otvaranju lektorata za njemački jezik.....	135
Prilog XII. Obavijest o imenovanju Josipa Florschütza lektorom njemačkog jezika	138
Popis slikovnih priloga.....	139
Izvori i literatura.....	146
Profesionalno i dijaloški. Urednički pogovor (<i>prof. dr. sc. Drago Roksandić</i>).....	152
Imensko kazalo.....	155

Predgovor

Plan i program poslijediplomskog doktorskog studija *Moderna i suvremena hrvatska povijest u europskom i svjetskom kontekstu*, koji se već punih osam godina izvodi na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, predviđa da kandidati tijekom studija moraju izraditi najmanje dva opširnija znanstvena rada, koji prije obrane doktorskog rada moraju biti ili publicirani ili barem recenzirani i od strane redakcije prihvaćeni za objavljivanje u nekoj od relevantnih domaćih ili inozemnih znanstvenih publikacija. Nažalost, pišući program, Vijeće doktorskog studija propustilo je inzistirati na tome da se objavljeni radovi nastali tijekom doktorskog studija na primjereni način identificiraju kao radovi naših doktoranada. Raspravljajući na svojoj nedavno održanoj sjednici o tome na koje bismo sve načine naš doktorski studij mogli učiniti vidljivijim ne samo u hrvatskoj znanstvenoj, nego i u hrvatskoj kulturnoj javnosti, Vijeće studija zaključilo je da bi s tim u vezi u najskorije vrijeme valjalo pokušati pokrenuti vlastitu publikaciju s međunarodnom redakcijom, kojoj bi na čelu bilo dvoje urednika, znanstvenika renomiranih u svojoj struci. Radilo bi se, dakako, o publikaciji u kojoj bi se objavljivali isključivo radovi polaznika našeg doktorskog studija nastali tijekom studija, odnosno pojedina poglavlja iz njihovih disertacija. Pritom se Vijeće studija također složilo s tim da će od uredništva, odnosno od urednika, tražiti da bitni kriterij za objavljivanje u spomenutoj publikaciji bude inovativnost autora bilo u tematskom bilo u teorijsko-metodskom smislu.

Vijeće našeg doktorskog studija posve je svjesno činjenice da je riječ o ozbiljnom projektu, koji zbog financijskih, ali i organizacijskih razloga nije moguće realizirati na brzinu, od danas na sutra. Međutim, imajući na umu već uspostavljenu suradnju s fakultetskim Centrom za komparativnohistorijske i interkulturene studije, napose u realizaciji biblioteke *Dijalog s povodom*, odlučeno je da se posebno vrijedni radovi doktoranada tiskaju već sada kao posebna izdanja. Centar je svojedobno utemeljen na inicijativu prof. dr. sc. Drage Roksandića kao fakultetska ustrojbeni jedinica i već nekoliko godina iznimno aktivno

djeluje. U prilog odluke o ovakvoj suradnji s Centrom išla je i činjenica da je prof. dr. sc. Drago Roksandić nositelj jednog od četiriju temeljnih, obaveznih predmeta na poslijediplomskom doktorskom studiju *Moderna i suvremena hrvatska povijest u europskom i svjetskom kontekstu*.

Studija pod naslovom „*Od ovih je njemački jezik za nas bez dvojbe najvažniji...*“. *Prilozi za povijest nastave njemačkog jezika i studija germanistike na Mudroslovnom fakultetu u Zagrebu 1876. – 1904.* iz pera autorice Ivane Cvijović Javorina prva je dakle u nizu studija koju objavljujemo kao poslijediplomski doktorski studij *Moderna i suvremena hrvatska povijest u europskom i svjetskom kontekstu*, u suradnji s Centrom za komparativnohistorijske i interkulturalne studije. Studiju je recenziralo dvoje iznimno uglednih recenzenata, profesora na Odsjeku za povijest i nastavnika na spomenutom poslijediplomskom doktorskom studiju.

U svojoj je recenziji prof. dr. sc. Ivo Banac, uz napomenu „obavezno objaviti“, napisao: „Predmet je važan jer govori o ranim danima germanistike na Sveučilištu u Zagrebu, a djelo posve izvorno i vrlo važno za poznavanje razvoja znanstvenih disciplina u Hrvatskoj. Neki aspekti podsjećaju na najbolja djela iz povijesti hrvatske filologije (Jonke, Vince). Pristup je prikladan, terminologija usklađena s ekvivalentnom terminologijom na velikim svjetskim jezicima, a bit će od interesa ne samo za specijaliste nego i za širu čitateljsku javnost.“ A u vrlo opširnoj recenziji prof. dr. sc. Božene Vranješ-Šoljan, između ostalog, stoji: „Autorica prikazuje političke okolnosti u kojima je njemački jezik, unatoč mnogobrojnim otporima, 1860-ih godina uspio postati obavezni strani živi jezik u gimnazijama. Time je, ističe, napokon bilo riješeno ‘najvažnije pitanje hrvatske kulturne razvojne strategije u europskom obzorju’. Kao prvi od stranih jezika na Mudroslovnom fakultetu zagrebačkog sveučilišta njemački se jezik počeo predavati u ljetnom semestru akad. god. 1875./76. Uvidom u izvornu i objavljenu građu autorica je podastrla niz novih, dosad nepoznatih činjenica o naporima, dosezima i rezultatima uvođenja njemačkog jezika u nastavu zagrebačkog Mudroslovnog fakulteta. Pritom je osvijetlila djelovanje glavnih protagonista spomenutog projekta čijom je zaslugom bio otvoren put fakultetskoj nastavi zagrebačke sveučilišne germanistike. Jedan

od najvažnijih svakako je bio prvi učitelj njemačkog jezika na Mudroslovnom fakultetu, Julije Šajatović. Njegov nastavni i stručni rad bio je izuzetno važan pri utemeljenju nastave njemačkog jezika. Autorica je zatim analizirala doprinos i drugih protagonista, poput Franje Maixnera, Ivana Quiquereza, Stjepana Tropscha i Josipa Florschütza razvoju nastave njemačkog jezika. Od posebnog je značenja u gotovo dvadesetogodišnjem organiziranju zagrebačke sveučilišne germanistike autoričina analiza uzajamne povezanosti i isprepletenosti odnosa i kontroverzi između pojedinih profesora njemačkog jezika, akademske zajednice i dnevne politike. Stavljajući te odnose u širi povijesni kontekst, autorica je jasnoćom svojih zaključaka dala preciznu sliku događaja i njihovih aktera. Prikazavši put od lektorata 1876. do utemeljenja seminara 1904., Cvijović Javorina zaključila je kako je u konačnici bio uspješno zatvoren ciklus institucionalnog konstituiranja germanistike u Hrvatskoj, uvijek u skladu sa strujanjima u srednjoeuropskoj germanistici. Stoga je ova studija doprinos poznavanju povijesti visokoškolske nastave njemačkog jezika te Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.“

Uvažavajući citirane ocjene, zadovoljstvo mi je što objavljivanjem ove studije Ivane Cvijović Javorina započinje ostvarivanje najavljenih inicijativa našeg doktorskog studija, što ne pridonosi samo njegovoj javnoj prepoznatljivosti kao škole u najboljem značenju tog pojma, nego i autorice kao člana te škole. Studiju objavljujemo obogaćenu njemačkom inačicom nastaloj po narudžbi fakultetskog časopisa *Zagreber Germanistische Beiträge* u povodu 120. obljetnice utemeljenja Odsjeka za germanistiku. Raduje me što se ova naša inovacijska inicijativa ostvaruje u takvom ozračju.

Zagreb, 7. prosinca 2015.

prof. dr. sc. Mario Strecha

Uvodne napomene

Odsjek za germanistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu danas je jedan od većih na tom fakultetu. Unatoč tome malo se pisalo o njegovoj povijesti, pogotovo o razdoblju prije Drugoga svjetskog rata. Prvi se te zadaće prihvatio Antun Sedlar, asistent u Seminaru za njemačku filologiju. On je 1941. godine u minhenskom časopisu *Deutsche Kultur im Leben der Völker* objavio članak u kojem je sažeo razvitak zagrebačke germanistike od druge polovice sedamdesetih godina devetnaestog stoljeća, kada je osnovan lektorat za njemački jezik, sve do početka četrdesetih godina dvadesetog stoljeća.¹ Profesori Zdenko Škreb, Viktor Žmegač i Marijan Bobinac, autori koji su se nakon Sedlara bavili ovom temom, bili su također institucionalno povezani s Odsjekom. U svom tekstu koji je, prema navodu Miljana Mojaševića, napisao za *Enciklopediju Jugoslavije*, Škreb nije pisao samo o Stjepanu Tropschu, prvome redovitom profesoru za njemački jezik i književnost u Zagrebu, nego je sažeo i povijest zagrebačke sveučilišne germanistike.² Škrebov zasad nedostupni članak ne spominju međutim ni Viktor Žmegač³ ni Marijan Bobinac.⁴ U svojim se radovima Bobinac i Žmegač bave prvenstveno razvojem zagrebačke germanistike u hrvatskom i srednjoeuropskom kontekstu nakon 1945. godine. Kad je pak riječ o razdoblju od 1876. do 1918. godine, neovisno o važnim interpretacijskim naglascima, obojica ponavljaju Sedlarove faktografske navode.

---

¹ Usp. Antun SEDLAR, „Germanistik in Kroatien“, *Deutsche Kultur im Leben der Völker*, 16/1941., br. 2, 281–290.

² Usp. Miljan MOJAŠEVIĆ, *Nemačko-jugoslovenske kulturne veze. Studije i članci*, Beograd 1974., 251. Mojašević navodi da mu je Škreb poslao kopiju svog teksta namijenjenog *Enciklopediji Jugoslavije*. U *Enciklopediji* je međutim objavljen tek kratak i nepotpisan tekst o Stjepanu Tropschu. Usp. *Enciklopedija Jugoslavije*, sv. 8, Zagreb 1971., 375.

³ Usp. Viktor ŽMEGAČ, „Zur Geschichte der Germanistik in Kroatien“, *Germanistik in Mittel- und Osteuropa* (ur. Christoph König), Berlin – New York 1995., 111–120.

⁴ Usp. Marijan BOBINAC, „Odsjek za germanistiku“, *Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu* (ur. Stjepan Damjanović), Zagreb 1998., 175–183.

Iako u hrvatskoj historiografiji proteklih godina raste istraživački interes za povijest Sveučilišta u Zagrebu u najširem značenju te riječi, to jest za studente, nastavno osoblje, institucionalne okvire itd., ekvivalentnih istraživanja o zagrebačkoj germanistici još nema. Stoga je ovaj rad, utemeljen na sustavnoj analizi dosad neobjavljene građe pohranjene u Arhivu Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, a potom i sekundarnih izvora, zamišljen kao prilog istraživanju povijesti Odsjeka, i to njegovih slabije istraženih početnih godina. U središtu su rada akteri, sadržaji i nastavne prakse te promjene pravnih i institucionalnih okvira sveučilišne nastave njemačkog jezika. Problem razvitka nastave njemačkog jezika i studija germanistike na novoosnovanom sveučilištu postavlja se u kontekstu promjena u hrvatskom društvu i jezične politike u drugoj polovici 19. stoljeća. Pritom se otvaraju sljedeća pitanja: Koliko je izvorni koncept sveučilišne nastave njemačkog jezika odgovarao društvenim potrebama? Kada je prevladan i prilagođen stvarnosti? I naposljetku: Koliko je institucionalni razvoj zagrebačkog studija slijedio razvojnu dinamiku drugih srednjoeuropskih studija germanistike?

Istraživanje je započeto na prijedlog profesora Drage Roksandića, koji mi je u konzultacijama o mogućoj temi moje doktorske disertacije na poslijediplomskom doktorskom studiju *Moderna i suvremena hrvatska povijest u europskom i svjetskom kontekstu* Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu predložio da doktoriram na povijesti zagrebačke sveučilišne germanistike. Poticao me je da interdisciplinarno povežem svoja znanja stečena na dvopredmetnom studiju povijesti i germanistike te da – ako dobro pamtim njegove riječi – pokušam „historizirati iskustvo formativnog razdoblja zagrebačke germanistike u dužem trajanju, od 1918. do 1945. godine“. Predložio mi je da se o mogućoj temi svakako posavjetujem i s profesorom Marijanom Bobincem s Odsjeka za germanistiku. Podržavajući ideju o takvoj disertaciji, upravo me je profesor Bobinac upozorio da su najslabije poznata početna desetljeća razvitka studija. Saznavši da istražujem povijest zagrebačke sveučilišne germanistike, profesor Svjetlan Lacko Vidulić predložio mi je da u povodu 120. obljetnice postojanja Odsjeka za germanistiku za časopis *Zagreber Germanistische Beiträge* napišem članak o utemeljenju i prvim godinama studija. To je bio važan poticaj za nimalo laku odluku

da svoja započeta istraživanja pomaknem četrdesetak godina unatrag, na 1874. godinu, tj. godinu osnutka Mudroslovnog fakulteta u Zagrebu. Prelistavajući sačuvane dokumente u Arhivu Filozofskog fakulteta, pronalazeći tek s vremena na vrijeme ponešto što je bilo u vezi s mojim interesom, naposljetku sam ipak sakupila dovoljno materijala potrebnog za pisanje dogovorenog članka, ali sam se suočila i s mnoštvom pitanja koja iziskuju daljnja istraživanja u arhivima i knjižnicama. Budući da sam trebala polagati ispit iz obaveznog predmeta Hrvatska moderna i suvremena povijest, odlučila sam profesorima Boženi Vranješ-Šoljan i Ivi Bancu kao pisani rad ponuditi hrvatsku, osjetno sadržajnije inačicu članka. Profesori Vranješ-Šoljan i Banac silno su me ohrabрили reakcijama i pokazanim interesom, a posebno prijedlogom da i taj rad svakako objavim. Podršku za objavljivanje dobila sam i od profesora Roksandića, koji mi je predložio da tekst obogatim što opsežnijim bilješkama, odabirom ključnih dokumenata, fotografijama i kazalom te da tako oblikovanu cjelinu objavim kao izdanje biblioteke *Dijalog s povodom* Centra za komparativnohistorijske i interkulturene studije. Nakon što je pročitao rukopis i recenzije, profesor Mario Strecha, voditelj spomenutoga poslijediplomskog doktorskog studija, također je podržao ideju o objavljivanju ovog sveska. U ovom izdanju objavljuju se i hrvatska i njemačka inačica moga istraživanja. To ne bi bilo moguće da profesor Lacko Vidulić nije dao dozvolu za paralelno objavljivanje njemačkog članka u dvije publikacije. Svima njima najljepše zahvaljujem na poticajima i na povjerenju.

Osjećam potrebu zahvaliti i profesorima Damiru Borasu i Vlatku Previšiću, prethodnom i sadašnjem dekanu, jer bez njihove dozvole ne bih mogla koristiti građu Arhiva Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Svojom susretljivošću i stručnom pomoći rad mi je uvelike olakšao gospodin Ivan Kurjak, voditelj Arhiva. Na važne tiskane izvore za povijest srednjoškolske nastave njemačkog jezika uputila me dr. sc. Štefka Batinić, voditeljica Pedagoške knjižnice Davorina Trstenjaka. U traganju za fotografijama pomogle su mi mr. sc. Elizabeta Serdar, voditeljica Zbirke fotografija i Zbirke razglednica i slikovnog tiska te gospođa Sonja Gaćina Škalamera, voditeljica Arhivske zbirke u Hrvatskom školskom muzeju. Dr. sc. Marina Bregovac Pisk, kustosica

Zbirke slika, grafika i skulptura u Hrvatskom povijesnom muzeju, dala mi je nekoliko važnih obavijesti koje sam također ovdje iskoristila. Svi su oni svojim savjetima dodatno obogatili ovu publikaciju. Gospodinu Željku Livnjaku zahvaljujem na trudu uloženom u snimanje dokumenata iz Arhiva Filozofskog fakulteta.

Cijeneći profesionalnost urednika fakultetske izdavačke službe FF press gospodina Borisa Buija i njegovih suradnika, iznimno me raduje što nakon višegodišnjeg zajedničkog rada na nekoliko drugih izdanja Centra za komparativnohistorijske i interkulturalne studije u suradnji s njima objavljujem i svoje prvo samostalno autorsko izdanje.

Naposljetku zahvaljujem svojoj obitelji, bez čije se podrške ne bih mogla posvetiti radu na ovoj publikaciji.

Zagreb, 14. studenoga 2015.

Profesionalno i dijaloški

Urednički pogovor

Deveti svezak biblioteke *Dijalog s povodom* fakultetskog Centra za komparativnohistorijske i interkulturalne studije u suradnji s poslijediplomskim doktorskim studijem *Moderna i suvremena hrvatska povijest u europskom i svjetskom kontekstu* objavljuje rad Ivane Cvijović Javorina „*Od ovih je njemački jezik za nas bez dvojbe najvažniji...*“. Prilozi za *povijest nastave njemačkog jezika i studija germanistike na Mudroslovnom fakultetu u Zagrebu 1876. – 1904.* Riječ je o dijelu istraživanja, ali istovremeno i zaokruženoj cjelini nastaloj sada već višegodišnjim bavljenjem poviješću zagrebačke fakultetske germanistike. Ona su sastavni dio mnogo zahtjevnije i opsežnije zamišljene doktorske disertacije na spomenutom poslijediplomskom doktorskom studiju Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Budući da ovaj rad s više svojih obilježja korespondira s načelima koncepcije biblioteke *Dijalog s povodom*, objavljujemo ga u nadi da će doprinijeti poticanju daljnjih istraživanja bogate kulturne i intelektualne baštine modernoga Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu među znanstvenicima svih generacija, a time i moderne hrvatske kulture uopće.

Budući da je u disciplinarnom smislu ovaj rad u širem smislu prilog povijesti znanosti, potrebno je nešto reći o tome širem okviru prije nego što se vratimo ne neposredni povod ovoga uredničkog pogovora. Baština hrvatske historiografije te drugih društvenih i humanističkih znanosti u Hrvatskoj sve češće je predmet znanstvenog interesa istraživača. Vjerojatno nikada u nas načelno nije bilo sporno da je znanstveno utemeljeno poznavanje baštine pojedinih znanosti jedna od bitnih pretpostavki njihova daljnjeg razvitka. Mišljenja su se uvijek razlikovala u tome što je tko kada podrazumijevao pod znanstvenim istraživanjem povijesti znanosti i koliko ga se doista smatralo važnim u društvu i svijetu sve ubrzanijih svakovrsnih promjena općenito te u društvenim i humanističkim znanostima posebno.

Kada je riječ o znanstvenom istraživanju baštine društvenih i humanističkih znanosti u hrvatskoj kulturi – s punim uvažavanjem po-

stignutog – ne može se previdjeti da se još uvijek nije konstituirala povijest društvenih i humanističkih znanosti, kako u disciplinarnom smislu, tako i u smislu područja istraživanja. Mislimo na povijest društvenih i humanističkih znanosti koja bi korespondirala istraživačkim potrebama u hrvatskoj kulturi i, istovremeno, koja bi bila prepoznatljiva i održiva po visokim međunarodnim kriterijima. Povijest znanosti u konačnici je uvijek univerzalna.

Razvoj povijesti znanosti u tom smislu danas je vrlo zahtjevan jer u osnovi mora udovoljiti znanstvenim kriterijima konkretnohistorijskog razumijevanja i objašnjenja istraživane „prošle stvarnosti“ s neizbježnim raznovrsnim interdisciplinarnim izazovima. U dubljim svojim slojevima povijest znanosti uključuje istraživanje povijesti promjena znanstvenih paradigmi u konkretnoj historijskoj situaciji, epistemoloških aspekata, promjena u znanstvenim i nastavnim praksama, pritisaka dominantnih kulturnih i društvenih trendova i interesa, intelektualnih kultura, kulturnih transfera, učinaka političkih (ne)podobnosti itd. Drugim riječima, povijest društvenih i humanističkih znanosti potencijalno je jedna od najkreativnijih i istraživački najzahtjevnijih historiografskih disciplina i područja istraživanja.

Da bi istraživač-pojedinac bio uspješan povjesničar znanosti, prije svega mora biti realan u procjeni što u određenoj fazi svog rada može, a što ne može učiniti te koja su istraživanja pretpostavka kojim drugim istraživanjima. Da bi bio uspješan, mora se posvetiti neizvjesnostima istraživanja u arhivima i knjižnicama sa sviješću da se nerijetko jedino mozaičkom analitičkom de(re)konstrukcijom mnoštva pojedinačnih, obično prividno nepovezanih obavijesti, može i mora kretati prema održivim i provjerljivim činjenicama odnosno interpretacijama. Sve su ove pretpostavke implicitno sadržane u samom radu Ivane Cvijović Javorina.

Vraćajući se na njezin rad, neposredni povod ovom uredničkom pogovoru, osjećamo potrebu napraviti nekoliko naglasaka. Povijest germanistike na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu ponajprije teško može istraživati netko tko nije studirao i povijest i njemački jezik i književnost. Kolegica Cvijović Javorina uspješno je završila oba studija. To teško može raditi netko tko kritički nije svjestan problema važ-

nosti njemačkog jezika i kulture u istraživanom razdoblju u hrvatskom, austro-ugarskom i europskom obzorju. Na samom početku svog rada pošla je od tog uvjerenja. To teško može raditi netko tko nije spreman suočiti se s izazovima individualizacije aktera na Mudroslovnom fakultetu, na Sveučilištu u Zagrebu i izvan njega, s političkim i legislativnim okvirima i procedurama, sa znanstvenim i nastavnim kontroverzama te institucionalnim logikama i imperativima itd., itd. Riječ je o mnoštvu problemski isprepletenih vidova u osnovi istog istraživačkog pitanja, formuliranog u naslovu ovog rada. Njezina je najveća istraživačka vrlina što je od početka svog rada na ovoj temi znala da uopće neće biti jednostavno nositi se s višestrukim promjenama pravaca istraživanja i istovremeno ne gubiti iz vida postavljeno istraživačko pitanje. Studija je ilustrirana mnoštvom fotografija, koje su redom i povijesni izvori. Vrlina je ovog izbora ilustracija da je obogaćen i legendama koje su ujedno i ulomci iz korištenih arhivskih izvora. On time stječe dvostruke učinke. Može ga se koristiti kao svojevrsni memorijalni album, ali i kao dodatnu interpretacijsku sponu s narativnim dijelovima autoričina rada. Posebnu vrijednost daje izbor primarnih izvora za najraniju povijest zagrebačke fakultetske germanistike, kao dodatni putokaz u mogućem, u svakom slučaju poželjnom dijalogu povodom ovog sveska.

Zagreb, 7. prosinca 2015.

prof. dr. sc. Drago Roksandić

DIJALOG S POVODOM

9. svezak

„Od ovih je njemački jezik za nas bez dvojbe najvažniji...“
Prilozi za povijest nastave njemačkog jezika i studija germanistike na
Mudroslovnom fakultetu u Zagrebu 1876. – 1904.

Ivana Cvijović Javorina

Nakladnik

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
FF press
I. Lučića 3, Zagreb

Za nakladnika

prof. dr. sc. Vlatko Previšić, dekan

Urednik biblioteke Dijalog s povodom

prof. dr. sc. Drago Roksandić

Tehnički urednik

Boris Bui

Računalni slog

Boris Bui

Izrada kazala i izbor fotografija

Ivana Cvijović Javorina

Naklada

300 primjeraka

Tisak i uvez

Stega-tisak, Zagreb

veljača 2016.

ISBN 978-953-175-586-3

CIP zapis dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne
knjižnice u Zagrebu pod brojem 000924135.

Ivana Cvijović Javorina (Zagreb, 1985.) studentica je poslijediplomskoga doktorskog studija *Moderna i suvremena hrvatska povijest u europskom i svjetskom kontekstu* Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Na istom je fakultetu stekla zanimanje profesora povijesti i njemačkog jezika i književnosti. Zaposlena je u III. gimnaziji u Zagrebu kao nastavnica njemačkog jezika. Uredila je desetak publikacija, uključujući sedam zbornika radova sa znanstvenih skupova *Desničini susreti*. Autorica je nekoliko stručnih i znanstvenih članaka, a aktivna je i kao prevoditeljica historiografskih tekstova s njemačkog jezika. Njezina su područja istraživačkog interesa povijest zagrebačke sveučilišne germanistike, generacijska povijest, oralna historija i kultura sjećanja.

„Izuzetno važan i izvoran rad o dosad neistraženoj povijesti hrvatske germanistike, napisan živim jezikom i s darom za slikovit ilustrativan detalj. (...) Predmet je važan jer govori o ranim danima germanistike na Sveučilištu u Zagrebu, a djelo posve izvorno i vrlo važno za poznavanje razvoja znanstvenih disciplina u Hrvatskoj. Neki aspekti podsjećaju na najbolja djela iz povijesti hrvatske filologije (Jonke, Vince). Pristup je prikladan, terminologija usklađena s ekvivalentnom terminologijom na velikim svjetskim jezicima, a bit će od interesa ne samo za specijaliste, nego i za širu čitateljsku javnost.“

prof. dr. sc. Ivo Banac (iz recenzije)

„Uvidom u izvornu i objavljenu građu autorica je podastrla niz novih, dosad nepoznatih činjenica o naporima, dosezima i rezultatima uvođenja njemačkog jezika u nastavu zagrebačkog Mudroslovnog fakulteta. Pritom je osvijetlila djelovanje glavnih protagonista spomenutog projekta čijom je zaslugom bio otvoren put fakultetskoj nastavi zagrebačke sveučilišne germanistike. (...) Od posebnog je značenja u gotovo dvadesetogodišnjem organiziranju zagrebačke sveučilišne germanistike autoričina analiza uzajamne povezanosti i isprepletenosti odnosa i kontroverzi između pojedinih profesora njemačkog jezika, akademske zajednice i dnevne politike. Stavljavajući te odnose u širi povijesni kontekst autorica je jasnoćom svojih zaključaka dala preciznu sliku događaja i njihovih aktera. Prikazavši put od lektorata 1876. do utemeljenja seminara 1904., Cvijović Javorina zaključila je kako je u konačnici bio uspješno zatvoren ciklus institucionalnog konstituiranja germanistike u Hrvatskoj, uvijek u skladu sa strujanjima u srednjoeuropskoj germanistici.“

prof. dr. sc. Božena Vranješ-Šoljan (iz recenzije)

Cijena: xxxxx kn
ISBN 978-953-175-586-3

